

Brussel, 9 juni 2026
(OR. en)

10269/26
ADD 1

Interinstitutioneel dossier:
2026/0137 (NLE)

SOC 375
EMPL 199
ECOFIN 788
EDUC 256

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	3 juni 2026
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2026) 510 annex
Betreft:	BIJLAGE bij Voorstel voor een BESLUIT VAN DE RAAD betreffende de richtsnoeren voor het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 510 annex.

Bijlage: COM(2026) 510 annex

Brussel, 3.6.2026
COM(2026) 510 final

ANNEX

BIJLAGE

bij

Voorstel voor een BESLUIT VAN DE RAAD
betreffende de richtsnoeren voor het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten

Richtsnoer 5: de vraag naar arbeid stimuleren

De lidstaten zouden een duurzame sociale markteconomie moeten bevorderen. Zij zouden investeringen moeten faciliteren en ondersteunen en door innovatie gestimuleerde groei en productiviteitsgroei moeten bevorderen om hoogwaardige banen te scheppen, met name in het kader van de digitale, de groene en de demografische transitie en de toenemende behoeften op het gebied van veiligheid en defensie, en in het licht van de kerndoelen voor 2030 van de Unie en de lidstaten op het gebied van werkgelegenheid. De lidstaten zouden moeten streven naar geïntegreerde benaderingen waarin de specifieke uitdagingen en het ontwikkelingspotentieel van de verschillende regio's en gebieden tot uitdrukking komen. Daartoe zouden zij de belemmeringen moeten verkleinen waarmee bedrijven bij het werven van personeel en het opschalen geconfronteerd worden en verantwoord ondernemerschap en echte zelfstandige arbeid moeten bevorderen. De lidstaten zouden de ontwikkeling van de sociale economie, met inbegrip van sociale ondernemingen, moeten bevorderen. Zij zouden desbetreffende maatregelen en strategieën moeten ontwikkelen en uitvoeren, sociale innovatie moeten stimuleren en bedrijfsmodellen moeten aanmoedigen die hoogwaardige werkgelegenheid creëren, in het bijzonder voor mensen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt of mensen die zijn ondervetegenwoordigd.

Om de veerkracht bij mogelijke schokken te vergroten, kunnen goed ontworpen werktijdverkortingsregelingen en soortgelijke regelingen, samen met gerichte opleiding, werknemers helpen om aan het werk te blijven tijdens een tijdelijke neergang en herstructureringen van bedrijven, terwijl zij tegelijkertijd de dynamische verschuiving van arbeid in de economie vergemakkelijken. Goed doordachte aanwervings- en transitiestimulansen en bij- en omscholingsmaatregelen die in nauwe samenwerking met de sociale partners worden ontwikkeld, kunnen ook structurele transformaties ondersteunen door herstructureringsprocessen te vergemakkelijken, alsook de verschuiving van arbeid van krimpende naar opkomende sectoren. Zij kunnen bijdragen tot modernisering van de economie, onder andere via de ontwikkeling van de daarbij horende vaardigheden.

Om de groei en de klimaat- en milieudoelstellingen te bevorderen, zou een verschuiving moeten plaatsvinden van het belasten van arbeid naar andere bronnen, waarbij de arbeidsparticipatie van vrouwen moet worden aangemoedigd en de inkomsten voor een toereikende sociale bescherming en groeibevorderende uitgaven moeten worden veiliggesteld. Belangrijke elementen die bij het scheppen van hoogwaardige banen moeten worden nagestreefd, zijn een zeer concurrerende en innovatieve economie, voldoende inkomsten en een eerlijk loon en goede arbeidsomstandigheden; samen met de ontwikkeling van vaardigheden, loopbaanontwikkeling en baan zekerheid creëren zij een positieve spiraal van persoonlijke empowerment, productiviteit en economische groei. De lidstaten zouden collectieve onderhandelingen over loonvaststelling moeten bevorderen. Rekening houdend met de nationale praktijken en de autonomie van de sociale partners, zouden de lidstaten en de sociale partners ervoor moeten zorgen dat alle werknemers een billijk loon krijgen, op basis van collectieve overeenkomsten of een toereikend wettelijk minimumloon. Daarbij zouden zij rekening moeten houden met het effect van het loon op het concurrentievermogen, het scheppen van hoogwaardige banen, de koopkracht en de armoede onder werkenden.

Richtsnoer 6: het arbeidsaanbod vergroten, de toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren en de mogelijkheden om gedurende het hele leven vaardigheden en competenties te verwerven, verruimen

Tegen de achtergrond van de digitale en de groene transitie, demografische veranderingen en geopolitieke verschuivingen, alsook het toenemende belang van veiligheid en defensie en de bijbehorende behoefte aan grotere strategische autonomie van de Unie, onder meer ten aanzien van technologische soevereiniteit, zouden de lidstaten het concurrentievermogen, de productiviteit, de inzetbaarheid en de ontwikkeling van menselijk kapitaal moeten stimuleren. Daartoe zouden zij moeten bevorderen dat mensen vaardigheden en competenties verwerven waaraan de arbeidsmarkt behoefte heeft, met de nadruk op de in het industriebeleid van de Unie en de lidstaten aangemerkte strategische sectoren en waardeketens. Ook zouden de lidstaten tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten moeten aanpakken, onder meer door betere en tijdigere informatie over vaardigheden, ook in het licht van de kerndoelen voor 2030 van de Unie en de lidstaten op het gebied van vaardigheden. De lidstaten zouden ook hun onderwijs- en opleidingsstelsels moeten moderniseren en daarin moeten investeren, waarbij ook aandacht moet worden besteed aan landelijke en afgelegen gebieden en de bijbehorende infrastructuur, om te zorgen voor een hoogwaardig, toegankelijk en inclusief aanbod aan onderwijs en opleidingen, en verdere bij- en omscholing moeten stimuleren. Dit zou moeten resulteren in een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden om oplossingen te ontwikkelen en toe te passen in het licht van de snel voortschrijdende ontwikkeling van *deep tech*. De lidstaten zouden moeten samenwerken met de sociale partners, de aanbieders van onderwijs en opleiding, het bedrijfsleven en andere belanghebbenden om structurele zwakke punten in de onderwijs- en opleidingsstelsels weg te werken.

Bijzondere aandacht zou moeten worden besteed aan het aanpakken van de verslechterde onderwijsprestaties van jongeren, vooral op het gebied van basisvaardigheden (geletterdheid, wiskunde, natuurwetenschappen, digitale vaardigheden en burgerschap), met gerichte ondersteuning van kansarme groepen. Er zou actie moeten worden ondernomen om de uitdagingen voor het beroep van leerkracht aan te pakken, waaronder de aantrekkelijkheid van het beroep en de werkomstandigheden, het aanpakken van leerkrachtentekorten en het investeren in de digitale vaardigheden en competenties van leerkrachten en opleiders. Om de basis te leggen voor aanpassingsvermogen en veerkracht in het verdere leven, zouden de onderwijs- en opleidingsstelsels alle lerenden sleutelcompetenties moeten bijbrengen, waaronder basis- en digitale vaardigheden, met inbegrip van AI-vaardigheden, maar ook transversale competenties, ondernemerschapvaardigheden en kritisch denken in het licht van de dreiging van desinformatie.

Om de inzetbaarheid te vergroten en het scheppen van hoogwaardige banen en transitie te bevorderen, zouden de lidstaten volwassenen in de werkende leeftijd moeten ondersteunen bij de toegang tot opleiding en personen meer stimulansen en motivatie moeten geven om een opleiding te volgen, in voorkomend geval door middel van individuele leerrekeningen, een betrouwbaar systeem voor de beoordeling van de opleidingskwaliteit en microcredentials. Zij zouden iedereen in staat moeten stellen te anticiperen op de behoeften van de arbeidsmarkt en zich daaraan beter aan te passen, met name door middel van voortdurende bij- en omscholing en het verschaffen van geïntegreerde begeleiding en geïntegreerd advies.

De lidstaten zouden gelijke kansen voor iedereen moeten bevorderen door ongelijkheden in onderwijs en opleiding aan te pakken, waaronder territoriale verschillen in toegang. Kinderen zouden toegang moeten krijgen tot betaalbare en hoogwaardige voor- en vroegschoolse educatie en opvang, in overeenstemming met de “doelstellingen van Barcelona” en de Europese kindergarantie. De lidstaten zouden het algemene kwalificatieniveau moeten verhogen, het aantal vroegtijdige verlaters van onderwijs en opleiding moeten verminderen en gelijke toegang tot onderwijs voor kansarme kinderen en kinderen uit verafgelegen gebieden

moeten stimuleren. Ook zouden zij beroepsonderwijs en -opleiding aantrekkelijker, beter en relevanter voor de arbeidsmarkt moeten maken, de toegang tot tertiair onderwijs en de voltooiing ervan moeten ondersteunen, en ervoor moeten zorgen dat er meer mensen, en met name vrouwen, afstuderen in exacte wetenschappen, technologie, engineering en wiskunde (STEM), zowel in stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding als in het tertiair onderwijs. Er zou ook steun moeten zijn voor topprestaties en uitmuntende onderwijsresultaten, aangezien deze een grote rol spelen bij het stimuleren van het toekomstige innovatiepotentieel en het concurrentievermogen van de Unie. De lidstaten zouden de transitie van onderwijs naar werk voor jongeren moeten vergemakkelijken door middel van toegankelijke en hoogwaardige stages en leerlingplaatsen en adviesverlening, en de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten moeten vergroten, met name onder lerenden uit kansarme milieus en de laagst opgeleiden. De lidstaten zouden het aanbod en het gebruik van flexibel initieel en voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding moeten verbeteren en vergroten, en werkplekleren een grotere rol moeten geven in hun stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding. Voorts zouden de lidstaten de relevantie voor de arbeidsmarkt van tertiair onderwijs, en in voorkomend geval onderzoek, moeten vergroten; de informatie over vaardigheden moeten verbeteren; vaardigheden en kwalificaties zichtbaarder en beter vergelijkbaar moeten maken, ook wanneer zij in het buitenland zijn verworven, en zorgen voor een consequenter gebruik van EU-brede classificaties (d.w.z. ESCO); meer mogelijkheden moeten bieden voor de validering en erkenning van vaardigheden en competenties die buiten formeel onderwijs en formele opleiding zijn verworven, en moeten zorgen voor een snellere erkenning van kwalificaties voor onderdanen van de Unie en derde landen, zonder de kwaliteitsnormen te verlagen.

De lidstaten zouden werklozen en inactieve personen tijdig doeltreffende, gecoördineerde bijstand op maat moeten verlenen in de vorm van hulp bij het zoeken van een baan, bij- en omscholing en toegang tot andere ondersteunende diensten, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Er zou moeten worden voorzien in omvattende strategieën waarbij zo snel mogelijk, en uiterlijk na 18 maanden werkloosheid, een grondige beoordeling van elke werkloze en een validatie van de eerdere werkervaring wordt uitgevoerd, om de langdurige en structurele werkloosheid sterk terug te dringen en te voorkomen. De aanpak van de jeugdwerkloosheid, en de uitdaging van jongeren die geen onderwijs of opleiding volgen (NEET-jongeren), zou moeten worden voortgezet door preventie van voortijdig verlaten van onderwijs en opleiding en verbetering van de overgang van school naar werk, naast de volledige uitvoering van de versterkte jongerengarantie, in het bijzonder door jongeren van 15-29 jaar binnen vier maanden een aanbod te doen en zo vroegtijdig actie te ondernemen.

De lidstaten zouden belemmeringen en ontmoedigende factoren voor participatie op de arbeidsmarkt moeten proberen weg te nemen en te vervangen door stimulansen, met name voor mensen met een laag inkomen, tweede verdieners (vaak vrouwen), ouderen, mensen met een handicap en degenen die het verst van de arbeidsmarkt af staan, onder wie mensen met een migrantenachtergrond en Roma. De lidstaten zouden het arbeidsaanbod moeten helpen stimuleren en tekorten moeten verhelpen, met name door passende arbeidsvoorwaarden te bevorderen, ervoor te zorgen dat de opzet van de belasting- en uitkeringsstelsels de arbeidsparticipatie stimuleert en dat het actieve arbeidsmarktbeleid doeltreffend en toegankelijk is, met inachtneming van de rol van de sociale partners. De lidstaten zouden, onder meer via gerichte financiële en technische ondersteuning, voorlichting en bewustmaking, ook ondersteuning moeten bieden voor een aangepaste werkomgeving, zodat personen met een handicap aan de arbeidsmarkt en aan het maatschappelijk leven kunnen deelnemen, waarbij hoogwaardige niet-gesegregeerde werkgelegenheid en loopbaanontwikkeling wordt geboden.

De lidstaten zouden moeten zorgen voor gelijkheid van vrouwen en mannen en een grotere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, ook bij loopbaanontwikkeling, door genderstereotypen aan te pakken, belemmeringen voor de toegang tot leiderschapsposities op alle besluitvormingsniveaus weg te nemen en door geweld en pesterijen op de werkvloer te bestrijden. Er zou moeten worden gezorgd voor gelijke beloning voor gelijk of gelijkwaardig werk, alsook voor loontransparantie. Het combineren van werk, gezin en privéleven zou voor zowel vrouwen als mannen moeten worden bevorderd, in het bijzonder door toegang te bieden tot hoogwaardige en betaalbare voorzieningen voor langdurige zorg en voor- en vroegschoolse educatie en opvang. De lidstaten zouden ouders en andere personen met zorgtaken toegang moeten geven tot geschikt verlof om gezinsredenen en flexibele werkregelingen, zodat een goede combinatie van werk, gezin en privéleven mogelijk is, en zij zouden een evenwichtig gebruik van verlofrechten tussen ouders moeten bevorderen.

Als aanvulling op het aanboren van het potentieel van de beroepsbevolking binnen de Unie zouden de lidstaten talent en vaardigheden van buiten de Unie moeten aantrekken via legale migratietrajecten, waarbij wordt gezorgd voor eerlijke aanwerving en de arbeids- en sociale rechten worden gewaarborgd. De lidstaten zouden moeten waarborgen dat de procedures voor de erkenning van de kwalificaties van onderdanen van derde landen in het kader van procedures voor legale migratie eenvoudig en efficiënt zijn en een snelle toegang tot gereguleerde beroepen mogelijk maken. De lidstaten zouden verder talentpartnerschappen moeten aangaan om legale migratietrajecten te verbeteren door nieuwe mobiliteitsregelingen op te zetten en te zorgen voor een doeltreffend integratiebeleid voor werknemers en hun gezinnen, dat onderwijs en opleiding, werkgelegenheid, sociale bescherming, gezondheid en huisvesting omvat.

Richtsnoer 7: de werking van de arbeidsmarkten en de doeltreffendheid van de sociale dialoog verbeteren

De lidstaten zouden samen met de sociale partners moeten werken aan eerlijke, transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden. Om de kwaliteit van de banen te verbeteren, zouden zij segmentatie op de arbeidsmarkten moeten voorkomen en terugdringen, zwartwerk en schijnzelfstandigheid moeten bestrijden en de overgang naar arbeidsrelaties voor onbepaalde tijd moeten bevorderen. De regels voor bescherming van de werkgelegenheid, de arbeidswetgeving en de instellingen zouden zowel moeten zorgen voor een gunstig aanwervingsklimaat als werkgevers de nodige flexibiliteit moeten bieden om snel in te spelen op economische veranderingen. Tegelijkertijd zouden zij de arbeidsrechten moeten beschermen en sociale bescherming moeten bieden. De bevordering van het gebruik van flexibele werkregelingen zoals telewerken kan bijdragen tot een hogere arbeidsparticipatie en inclusievere arbeidsmarkten. Er zou moeten worden gezorgd voor een veilige en gezonde werkomgeving, en welzijn op de werkplek en arbeidsautonomie zouden moeten worden bevorderd als bijdrage aan hoogwaardige arbeid.

De lidstaten zouden werknemers en werkgevers moeten ondersteunen bij de digitale transformatie, onder meer door doeltreffend, verantwoord, inclusief en ethisch gebruik van AI-tools te bevorderen waarmee de productiviteit kan worden verhoogd en menselijke arbeid kan worden aangevuld. Om een op vertrouwen gebaseerde benadering van technologie en innovatie op de werkplek te bevorderen, zouden de lidstaten ook de effecten daarvan op de arbeidsmarkt, en de aanwervingspraktijken, moeten monitoren, en daarbij gebruik moeten maken van de rol van de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen. Onder meer bij platformwerk en in atypische arbeidscontracten zouden preciaire arbeidsvoorwaarden moeten worden voorkomen door te zorgen voor eerlijkheid, transparantie, non-discriminatie en verantwoording bij het

gebruik van algoritmen, en door misbruikconstructies in contracten te bestrijden. In het geval van onrechtmatig ontslag zou er toegang moeten zijn tot effectieve en onpartijdige geschillenbeslechting en moet een recht op verhaal bestaan, met inbegrip van gepaste compensatie, indien van toepassing.

Mensen die aan de arbeidsmarkt kunnen deelnemen, zouden daartoe daadwerkelijk moeten worden aangezet en in staat moeten worden gesteld door de lidstaten, en dit geldt met name voor ondervertegenwoordigde groepen, zoals vrouwen en jongeren, en voor personen in een kwetsbare situatie, zoals laaggeschoolden en langdurig werklozen, personen met een handicap, mensen met een migratieachtergrond, personen uit Romagemeenschappen en oudere werknemers. De lidstaten zouden de reikwijdte en de doeltreffendheid van het actieve arbeidsmarktbeleid moeten versterken door de beschikbaarheid, reikwijdte en dekking ervan te vergroten en door het beter te koppelen aan sociale diensten, opleiding en inkomenssteun voor werklozen. De lidstaten zouden de capaciteit van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening om werkzoekenden tijdig bijstand op maat te bieden, moeten vergroten, onder meer door resultaatgericht beheer uit te voeren en meer mogelijkheden om gegevens en digitale technologie te gebruiken, en door optimaal gebruik te maken van financiering van de Unie. Particuliere diensten voor arbeidsvoorziening spelen in dit opzicht ook een rol.

De lidstaten zouden werklozen toereikende uitkeringen van redelijke duur moeten verschaffen, in overeenstemming met hun bijdragen en de nationale bepalingen om daarvoor in aanmerking te komen. Werkloosheidsuitkeringen mogen een snelle terugkeer op de arbeidsmarkt niet ontmoedigen en moeten gepaard gaan met een actief arbeidsmarktbeleid.

Er zou moeten worden gezorgd voor meer mobiliteit van lerenden, met name in beroepsonderwijs en -opleiding en voor leerlingen en lerenden met weinig mobiliteitservaring, alsook voor meer arbeidsmobiliteit van werknemers, en hiervoor moet voldoende ondersteuning worden geboden, met als doel de vaardigheden en inzetbaarheid te verbeteren. Belemmeringen voor de arbeidsmobiliteit binnen de Unie moeten worden aangepakt, bijvoorbeeld op het gebied van de echtheidscontrole en het inzicht in de inhoud van kwalificaties uit andere lidstaten, complexe en omslachtige procedures voor de erkenning van beroepskwalificaties, of problemen bij de uitoefening van socialezekerheidsrechten of de toegang daartoe. Er zou moeten worden gezorgd voor eerlijke omstandigheden voor iedereen die een grensoverschrijdende activiteit uitoefent, onder wie onderdanen van derde landen, door de nationale en EU-wetgeving te handhaven en door de handhavingsinspanningen en de administratieve samenwerking tussen nationale overheden te intensiveren en de informatieverstrekking aan mobiele werknemers en bedrijven te verbeteren, met ondersteuning door de Europese Arbeidsautoriteit.

De lidstaten zouden er ook naar moeten streven de juiste voorwaarden te scheppen voor nieuwe vormen van werk en nieuwe werkmethoden, zodat het banenscheppend potentieel daarvan wordt benut en er tegelijkertijd voor wordt gezorgd dat de sociale en arbeidsrechten worden nageleefd. Zij zouden de geldende voorschriften in verband met atypische arbeidsovereenkomsten en nieuwe vormen van werk, zoals werk via digitale arbeidsplatformen, moeten handhaven. De sociale partners kunnen hierbij een belangrijke rol spelen en de lidstaten zouden hen moeten ondersteunen bij het benaderen en vertegenwoordigen van mensen in atypisch werk en nieuwe vormen van werk. De lidstaten zouden ook de handhaving moeten versterken door arbeidsinspecties voldoende capaciteit en specifieke opleidingen te bieden voor de uitdagingen die voortvloeien uit nieuwe vormen van werk, waaronder het gebruik van digitale technologieën en van AI, bijvoorbeeld in verband met algoritmisch beheer, toezicht op werknemers en telewerk.

De lidstaten zouden een gunstig klimaat moeten scheppen voor een bipartiete en tripartiete sociale dialoog in zowel de openbare als de particuliere sector en op alle niveaus, met inbegrip van collectieve onderhandelingen, overeenkomstig de nationale wetgeving en/of praktijk, na raadpleging van en in nauwe samenwerking met de sociale partners, met inachtneming van hun autonomie. De lidstaten zouden de sociale partners op systematische, zinvolle en tijdige wijze moeten betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van het werkgelegenheidsbeleid en het sociaal beleid, en in voorkomend geval ook het economisch en ander overheidsbeleid, met inbegrip van de vaststelling en actualisering van wettelijke minimumlonen. De lidstaten zouden vergroting van de dekking van collectieve onderhandelingen moeten bevorderen, onder meer door de capaciteit van de sociale partners te versterken, doeltreffende collectieve onderhandelingen op alle passende niveaus mogelijk moeten maken en de coördinatie tussen en over deze niveaus moeten aanmoedigen. De sociale partners zouden moeten worden aangemoedigd collectieve overeenkomsten uit te onderhandelen op gebieden die voor hen van belang zijn, met volledige inachtneming van hun autonomie en het recht op collectieve actie. Waar relevant zouden de lidstaten, voortbouwend op de bestaande nationale praktijk, rekening moeten houden met de relevante ervaring die maatschappelijke organisaties hebben opgedaan op het gebied van werkgelegenheid en sociale kwesties.

Richt snoer 8: gelijke kansen voor iedereen bevorderen, sociale inclusie stimuleren en armoede voorkomen en bestrijden

De lidstaten zouden hun socialebeschermingsstelsels moeten moderniseren om iedereen, in alle levensfasen, toereikende, doeltreffende, doelmatige en houdbare sociale bescherming te bieden, afgestemd op de behoeften van een vergrijzende bevolking. Zij zouden sociale inclusie en opwaartse sociale mobiliteit moeten stimuleren, intergenerationele rechtvaardigheid en een eerlijke verdeling van de steun over alle leeftijdsgroepen moeten bevorderen, stimulansen voor arbeidsparticipatie moeten bieden, armoede en sociale uitsluiting moeten bestrijden en ongelijkheden moeten aanpakken, onder meer via de opzet van hun belasting- en uitkeringsstelsels, het herverdelend effect van hun beleid moeten beoordelen en alle vormen van discriminatie moeten bestrijden. De doeltreffendheid van de socialebeschermingsstelsels kan worden vergroot door de algemene aanpak aan te vullen met gerichte maatregelen. De lidstaten zouden de transparantie en de gebruikmaking van sociale uitkeringen moeten verbeteren, onder meer door digitale hulpmiddelen ethisch en veilig in te zetten, en voldoende aandacht besteden aan de digitale kloof. Bijzondere aandacht zou moeten uitgaan naar kwetsbare huishoudens die het meest getroffen worden door de groene en de digitale transitie en de ongelijke gevolgen van klimaatverandering en stijgende kosten van levensonderhoud, bijvoorbeeld voor huisvesting en energie. De lidstaten zouden stappen moeten zetten om, als integrerend onderdeel van het scheppen van hoogwaardige banen, hiaten bij de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen weg te werken.

Overeenkomstig de kerndoelen van de Unie en de nationale streefcijfers voor 2030 inzake armoedebestrijding zou er bijzondere aandacht moeten worden besteed aan de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, waarbij gekeken moet worden naar de gehele levenscyclus, van de kinderjaren tot op oudere leeftijd. De lidstaten worden aangemoedigd beleidskaders voor armoedebestrijding vast te stellen. Om armoede, discriminatie en stigmatisering nog meer te voorkomen en aan te pakken, zou aandacht moeten worden besteed aan de problemen die mensen ondervinden bij het voorzien in basisbehoeften als levensmiddelen, energie, huisvesting en andere basisgoederen, en het gebrek aan toegang tot hoogwaardige diensten. Om in individuele behoeften te voorzien, zouden de lidstaten de drie componenten van actieve inclusie moeten ontwikkelen en in hun beleid opnemen (voldoende inkomenssteun, inclusieve

arbeidsmarkten en toegang tot hoogwaardige ondersteuningsdiensten). De systemen voor sociale bescherming en inclusie zouden moeten waarborgen dat iedereen die over onvoldoende middelen beschikt, adequate voorzieningen voor een minimuminkomen ontvangt en zouden sociale inclusie moeten bevorderen door mensen, onder meer via gerichte sociale diensten, te ondersteunen en aan te moedigen deel te nemen aan de arbeidsmarkt en aan het maatschappelijk leven. De lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat iedereen toegang heeft tot essentiële diensten van goede kwaliteit. De beschikbaarheid van betaalbare, toegankelijke en hoogwaardige diensten zoals onderwijs en opvang voor jonge kinderen, buitenschoolse opvang, onderwijs, opleiding, huisvesting, gezondheidszorg en langdurige zorg is een essentiële voorwaarde om gelijke kansen te kunnen garanderen, ook door voedselgebrek en materiële deprivatie aan te pakken. Om de vicieuze cirkel van achterstand te doorbreken zouden met name uitgebreide en geïntegreerde maatregelen moeten worden genomen die gericht zijn op de aanpak van kinderarmoede en sociale uitsluiting, onder meer door de volledige uitvoering van de Europese kindergarantie.

De lidstaten zouden ook moeten zorgen voor toegang tot betaalbare en duurzame woningen, onder meer door sociale huisvesting. Er kan alleen vooruitgang worden geboekt als private partijen en de overheid investeren in betaalbare en sociale woningen, terwijl tegelijkertijd andere knelpunten in het aanbod worden aangepakt. Bovendien zouden de lidstaten doelgerichte huisvestingshulp en andere ondersteuning moeten bieden aan mensen in nood en mensen in een kwetsbare situatie. Bouwstenen voor duurzame en inclusieve huisvesting kunnen worden geboden door aanbieders van huisvesting uit de sociale economie, door het gebruik van innovatieve financieringsmodellen en door gerichte maatregelen te nemen om leegstaande woningen te benutten. Er zouden gerichte steunmaatregelen voor huishoudens met een laag inkomen en kansarme groepen moeten worden genomen om energie- en vervoersarmoede aan te pakken en de weerbaarheid tegen gezondheidsrisico's en rampen — onder meer als gevolg van klimaatverandering en aantasting van het milieu — te vergroten. De lidstaten zouden waar nodig doeltreffend gebruik moeten maken van EU-financiering om te investeren in betaalbare en sociale woningen, studentenhuisvesting, woningrenovatie en begeleidende diensten. Er zou rekening moeten worden gehouden met de specifieke behoeften van personen met een handicap, onder andere wat toegankelijkheid betreft. Dak- en thuisloosheid en uitsluiting van huisvesting zouden specifiek moeten worden aangepakt door het aanbod aan betaalbare en sociale woningen te vergroten, preventieve maatregelen te nemen en een geïntegreerde, woongerichte benadering te bevorderen waarin de mens centraal staat, zodat de ondersteuning is afgestemd op de werkelijke behoeften.

Vanwege de stijgende levensverwachting en demografische veranderingen zouden de lidstaten ervoor moeten zorgen dat de pensioenstelsels voor werknemers en zelfstandigen toereikend en houdbaar blijven. Pensioenstelsels zouden vrouwen en mannen gelijke kansen moeten bieden om pensioenrechten te verwerven, onder meer door de opbouw van pensioenrechten tijdens loopbaanonderbrekingen om zorg te verlenen en door betere spaarmogelijkheden in brede en inclusieve aanvullende regelingen. Pensioenhervormingen zouden gepaard moeten gaan met maatregelen om de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen te verkleinen en om het beroepsleven te verlengen, bijvoorbeeld door actief ouder worden en de arbeidsparticipatie van ouderen te stimuleren, waardoor de effectieve pensioenleeftijd stijgt. De lidstaten zouden de transparantie van pensioenrechten moeten bevorderen, onder meer via diensten voor het traceren van pensioenen.

De lidstaten zouden tijdige toegang tot betaalbare preventieve en curatieve gezondheidszorg moeten garanderen, en tegelijkertijd de houdbaarheid ervan op lange termijn moeten

waarborgen. Nu de vraag naar langdurige zorg onder meer als gevolg van demografische veranderingen stijgt, zouden lacunes in de toereikendheid en beschikbaarheid van diensten, tekorten aan arbeidskrachten en slechte arbeidsvoorwaarden moeten worden aangepakt door uitgebreide en geïntegreerde maatregelen te nemen. Voorts zouden de lidstaten zorgmodellen moeten ontwikkelen waarin de mens centraal staat en gezorgd wordt voor een soepele overgang tussen de verschillende zorgtrajecten (bv. van ziekenhuiszorg naar thuiszorg of residentiële zorg) en de behoeften aan gezondheidszorg en langdurige zorg op geïntegreerde wijze worden aangepakt.